

امنیت اینترنت

از آگاهی تا آموزش

مؤلفان:

دکتر محمد حسن زاده

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

مهندس فرگس جهانگیر

کارشناس ارشد آموزش و پرورش

انتشارات مهرش

۱۳۹۶

TK	حسن‌زاده، محمد، ۱۳۵۶ -	
۵۱۰۵	امنیت اینترنت: از آگاهی تا آموزش / مؤلفان محمد حسن‌زاده، نرگس جهانگیری -	
۱۵	تهران؛ دبیزش، ۱۳۹۶	
۵ح/	۲۰۵ ص: جدول، نمودار	
۸الف	۱۸۰۰۰۰ ریال	ISBN 978-600-98416-2-2
۱۳۹۶	فرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا	
	واژه‌ها:	
	مبانی:	
	۱. مبانی های پایه ای - اقدامات تأمینی . ۲. تکنولوژی اطلاعات - اقدامات تأمینی.	
	۳. کامپیوتر - ایمین اطلاعات الف. جهانگیری، نرگس ب. عنوان	
	۱۳۹۶ ۸الف ح/ ۵۱	۰۰۵/۸
	شماره کتابشناسی ملی	۴۹۵۴۳۷۸

ISBN 978-600-98416-2-2

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۴۱۶-۲-۲

• عنوان: امنیت اینترنت: از آگاهی تا آموزش

• نویسنده: دکتر محمد حسن‌زاده، مهندس نرگس جهانگیری

• طراح جلد: رحیم کبیر صابر

• ناشر: انتشارات دبیزش

• نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶

• شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

• قیمت: ۱۸۰۰۰۰

• مرکز پخش: شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات کتابداری چاپار - ۸۸۸۹۹۶۸۰

■ حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار مولفان.....	۱۱
----------------------	----

فصل اول

کلیات.....	۱۳
مقدمه.....	۱۳
عصر کنونی عصر اطلاعات و دانش.....	۱۳
مفاهیم داده و اطلاعات.....	۱۵
داده.....	۱۵
اطلاعات.....	۱۵
اهمیت اطلاعات.....	۱۷
اهمیت و نقش اطلاعات در سازمان.....	۱۸

فصل دوم

مفاهیم امنیت اطلاعات.....	۲۱
امنیت چیست؟.....	۲۱
امنیت اطلاعات چیست؟.....	۲۱
اهمیت امنیت اطلاعات در سازمان.....	۲۳
تاریخچه امنیت اطلاعات.....	۲۵
امنیت اطلاعات در عصر کامپیوتر.....	۲۶
اینترنت و امنیت اطلاعات.....	۲۷
عناصر کلیدی در امنیت اطلاعات.....	۲۸
اصطلاحات امنیتی.....	۳۰
مزایای سرمایه گذاری در امنیت اطلاعات.....	۳۱
ضعف در بعد امنیت.....	۳۲
حوادث امنیتی.....	۳۳

فصل سوم

مروری بر مدلها و رویکردهای مدیریت امنیت اطلاعات.....	۳۷
مقدمه.....	۳۷
مدلهای مدیریت امنیت اطلاعات.....	۳۸
رویکردهای متفاوت مدیریت خطرات امنیتی در پیاده سازی امنیت اطلاعات.....	۵۰
جزئیات مدل امنیتی دفاع در عمق.....	۵۲

۵۵	بررسی لایه سیاست‌ها، رویه‌ها و اطلاع‌رسانی
۵۸	بررسی لایه امنیت فیزیکی
۶۱	بررسی لایه محدوده عملیاتی شبکه
۶۵	بررسی لایه شبکه داخلی
۶۸	بررسی لایه کامپیوترها و دستگاه‌های میزبان
۷۱	بررسی لایه برنامه‌های کاربردی
۷۳	بررسی لایه داده

فصل چهارم

۷۷	نقش عوامل مختلف در امنیت اطلاعات
۷۷	نقش عوامل مختلف در سازمان
۷۷	مقدمه
۷۷	بدهای امنیت اطلاعات
۷۹	عوامل مرتبط در امنیت اطلاعات
۸۰	تکنولوژی
۸۲	فرایندها و عملیات
۸۳	افراد
۸۳	نقش عوامل غیر فنی در امنیت اطلاعات
۸۵	نقش عوامل انسانی در امنیت اطلاعات
۹۰	نمونه‌های از عوامل انسانی مرتبط با امنیت اطلاعات

فصل پنجم

۹۳	آگاهی از امنیت اطلاعات
۹۳	مقدمه
۹۳	سطوح آگاهی از امنیت اطلاعات
۹۴	سطح اول آگاهی امنیتی: دانش
۹۴	سطح دوم آگاهی امنیتی: نگرش
۹۵	سطح سوم آگاهی امنیتی: رفتار و بروندگی
۹۵	استراتژی ارزیابی آگاهی از امنیت اطلاعات کارمندان
۹۶	ارزیابی
۹۷	طراحی
۹۷	پیاده‌سازی و اجرا
۹۷	ارزیابی و بازخورد
۹۷	پشتیبانی

فصل ششم

۹۹	آموزش امنیت اطلاعات به کاربران
۹۹	آموزش امنیت اطلاعات به کاربران
۱۰۱	طیف دانش امنیت اطلاعات به کاربران

۱۰۲	سطوح یادگیری امنیت اطلاعات.....
۱۰۲	آگاهی.....
۱۰۳	تربیت.....
۱۰۳	آموزش.....
۱۰۳	تفاوت و مقایسه آگاهی، تربیت و آموزش.....
۱۰۴	مدل‌لوی آگاهی، تربیت و آموزش امنیت اطلاعات.....
۱۰۵	طراحی.....
۱۰۹	توسعه.....
۱۰۹	پیاده‌سازی.....
۱۱۱	پشتیبانی و حمایت.....

فصل هفتم

۱۱۳	گزارش‌های مطالعه موردی و معرفی مدل.....
۱۱۳	گزارش یک مطالعه موردی و معرفی مدل.....

فصل هشتم

۱۱۷	گام‌های عملی در آموزش امنیت اطلاعات.....
۱۱۷	پست الکترونیکی، ضمانت‌نامه، رمزنامه.....
۱۱۸	ضمانت‌نامه‌های الکترونیکی.....
۱۱۹	مراحل لازم برای حفاظت خود و سایر افراد وجود در فهرست دفترچه آدرس.....
۱۲۰	رمزنامه.....
۱۲۱	منبع نامه‌های الکترونیکی ناخواسته.....
۱۲۱	آدرس‌های پست الکترونیکی، چگونه جمع آوری می‌گردند؟.....
۱۲۳	چگونه می‌توان میزان رمزنامه را کاهش داد؟.....
۱۲۶	روش‌های حفاظت از اطلاعات.....
۱۳۱	مراقبت از داده‌های حساس.....
۱۳۳	فایل‌های حذف شده.....
۱۳۵	نحوه حفاظت و ایمن‌سازی سیستم.....
۱۳۵	انتخاب و حفاظت رمزهای عبور.....
۱۳۶	چرا به یک رمز عبور نیاز است؟.....
۱۳۶	چگونه می‌توان یک رمز عبور خوب را تعریف کرد؟.....
۱۳۸	نحوه حفاظت از رمزهای عبور.....
۱۳۹	مهندسی اجتماع.....
۱۳۹	یک حمله مهندسی اجتماعی چیست؟.....
۱۴۰	یک حمله Phishing چیست؟.....
۱۴۰	نحوه پیشگیری از حملات مهندسی اجتماعی و کلاهبرداری.....
۱۴۱	اقدامات لازم در صورت بروز تهاجم.....
۱۴۲	بدافزارها.....
۱۴۲	ویروس و آنتی ویروس.....

- ۱۴۳.....انواع ویروس
- ۱۴۸.....کرمها
- ۱۴۹.....تراجانها
- ۱۴۹.....آگهی افزار یا Adware
- ۱۴۹.....وارز (WareZ)
- ۱۵۰.....بمبهای منطقی
- ۱۵۰.....جمع بندی راههای مقابله با بدافزارها
- ۱۵۲.....تشخیص و پیشگیری از نرم افزارهای جاسوسی
- ۱۵۲.....نرم افزارهای جاسوسی چیست؟
- ۱۵۳.....حوزه تشخیص نرم افزارهای جاسوسی
- ۱۵۳.....حوزه پیشگیری از نصب نرم افزارهای جاسوسی
- ۱۵۵.....نرم افزار حذف نرم افزارهای جاسوسی
- ۱۵۵.....ثبت کننده کارهای ابزار برای جاسوسی
- ۱۵۸.....هک و انواع هکر
- ۱۶۲.....آشنایی با محتوای فایل کوکی
- ۱۶۳.....محتویات فایل در آن
- ۱۶۴.....کوکی چیست؟
- ۱۶۵.....انواع کوکی
- ۱۶۵.....تفاوت http با https در امنیت اطلاعات
- ۱۶۷.....دیواره آتش (فایروال) چیست؟
- ۱۶۷.....انواع فایروال
- ۱۶۸.....نحوه پیکربندی بهینه یک فایروال به چه دردت است؟
- ۱۶۹.....VPN چیست؟
- ۱۶۹.....دسته بندی شبکه خصوصی مجازی براساس رمزنگاری
- ۱۷۰.....دسته بندی VPN براساس لایه پیاده سازی
- ۱۷۱.....دسته بندی VPN براساس کارکرد تجاری
- ۱۷۲.....امضای دیجیتال
- ۱۷۲.....نحوه عملکرد یک امضای دیجیتال
- ۱۷۳.....نحوه ایجاد و استفاده از کلیدها
- ۱۷۴.....حفظ امنیت موبایل
- ۱۷۵.....دفاع از تلفنهای موبایل در مقابل حملات
- ۱۷۶.....حفاظت موبایل در مقابل تهدیدات
- ۱۷۷.....۹ روش برتر برای حفظ امنیت دستگاههای موبایل
- ۱۷۸.....راههای پیشگیری از شنود مکالمات به وسیله تلفن همراه
- ۱۷۹.....توصیهها و پیشنهادات
- ۱۷۹.....گزارش دهی حوادث امنیتی
- ۱۷۹.....الزام و رعایت سیاستهای امنیتی سازمان

فصل نهم

۱۸۱	جمع بندی
۱۸۱	مقدمه
۱۸۱	کاربران کامپیوتر و حداقل دانش لازم
۱۸۵	نحوه برخورد با یک سیستم آلوده
۱۸۶	نحوه تشخیص آلودگی سیستم
۱۸۶	اقدامات لازم در صورت آلودگی سیستم
۱۸۷	اقدامات لازم به منظور کاهش حملات مشابه
۱۸۸	رهنمودهایی برای نشر اطلاعات در اینترنت
۱۹۰	ده قانون تغییرناپذیر امنیت اطلاعات
۱۹۵	منابع
۱۹۵	منابع
۱۹۹	واژه نامه
۱۹۹	واژه نامه انگلیسی به فارسی
۲۰۳	واژه نامه فارسی به انگلیسی

پیشگفتار مولفان

امروزه کمتر کسی را می‌توان یافت که اطلاعاتی برای از دست رفتن نداشته باشد. همه ما در معرض از دست دادن اطلاعاتی هستیم که ممکن است به دست آوردن آن‌ها دیگر امکان‌پذیر نباشد. از سوی دیگر نوع دیگری از دزدی و ناامنی در محیط‌های کاری رواج یافته است که ریشه در گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات و آسیب‌های همراه آن دارد. آن ناامنی اطلاعاتی است که در گذشته‌های دور بارزترین مصداق آن دانش‌های کلیدی گاو صندوق بزرگانی بود که گنجینه‌ای نهفته در آن داشتند. اما امروزه ما صندوقچه‌ای از اطلاعات گرانبها را در اختیار داریم و معمولاً امکان دسترسی به آن از سوی افراد مختلف به راه‌های گوناگون وجود دارد. حوزه‌ای که این بُعد از زندگی روزمره را تحت پوشش قرار می‌دهد، امنیت اطلاعات است.

بدون شک، شاه بیت امنیت اطلاعات آگاهی است. در صورتی که همه ما از جوانب مختلف امنیت اطلاعات یا دانش‌های اطلاعات آگاه باشیم، کمتر دچار ضرر و زیان می‌شویم. البته دردناک‌ترین بُعد ناامنی، اطلاعات زمانی است که اطلاعات به یغما رفته تنها اطلاعات فردی و شخصی نیست بلکه مربوط به گروهی از افراد یا یک سازمان و حتی یک کشور است که امکان خراب‌کاری با متیاس بزرگ‌تر را فراهم می‌آورد. ساده‌ترین و موثرترین راه برای دستیابی به آگاهی آسانش است؛ بنابراین آموزش امنیت اطلاعات یکی از مهم‌ترین مباحثی است که باید در سطح فردی، سازمانی و ملی به آن پرداخته شود.

این کتاب به عنوان دستاوردی از نگاه جامع به امنیت اطلاعات، با این هدف تدوین شده است که دانش مناسبی از امنیت اطلاعات، اهمیت آن، مدل‌ها و مبانی نظری آن ارائه نماید و سپس با تاکید بر اهمیت آگاهی و کسب آن از رهگذر آموزش چارچوبی برای این مفهوم فراهم آورد. در گام بعدی ضمن ارائه خلاصه‌ای از یافته‌های یک تحقیق میدانی، آموزه‌هایی عملی از امنیت اطلاعات را به خوانندگان عرضه کند؛ فصل‌های نه گانه این کتاب تلاش کرده است مفهوم امنیت اطلاعات را از آگاهی تا آموزش پوشش دهد.

در فصل اول، کلیات امنیت اطلاعات تبیین شده است. در فصل دوم، مولفه‌های تشکیل دهنده امنیت اطلاعات به همراه مصداق‌ها و واژه‌های بیسانگر آنها به تفصیل بررسی شده است. فصل سوم کتاب به مدل‌های امنیت اطلاعات اختصاص یافت و در فصل چهارم، عوامل تاثیرگذار بر امنیت اطلاعات بررسی و بر نقش عوامل انسانی در ارتقای امنیت اطلاعات تاکید شده است. فصل‌های پنجم و ششم به آگاهی از امنیت اطلاعات و آموزش آن اختصاص یافته است تا به صورت توانمند دو مفهوم کلیدی این کتاب را تبیین کنند. فصل هفتم نمونه‌ای از یک مطالعه موردی گزارش شده که در یک موسسه مالی به انجام رسیده است. در نهایت، فصل‌های هشتم و نهم کتاب به ارائه راهکارهای عملیاتی در حوزه ارتقای امنیت اطلاعات به تفکیک نقاط آسیب پذیر پرداخته است.

این کتاب، در مرحله اول برای طیف وسیعی از کسانی تدوین شده است که به مبحث امنیت اطلاعات علاقه‌مندند. در وهله دوم برای کسانی است که به صورت حرفه‌ای با فناوری اطلاعات و ارتباطات کار می‌کنند و مسئولیتی در ارتباط با آن در سازمان خود دارند و بنابراین نیازمند به‌نگاه جامع (از نظر تا عمل) هستند. در مرحله سوم به صورت ویژه برای دانشجویان رشته‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، مدیریت فناوری اطلاعات و پژوهشگران حوزه منابع اطلاعاتی سازمان‌ها که به صورت عمقی به دنبال فهم مفهوم امنیت اطلاعات و چارچوب فکری حاکم بر آن هستند، مفید خواهد بود.

همانند هر نوشتاری این مجموعه نیز خالی از اشکال نیست. اصولاً نویسندگان به دنبال اثبات بی‌نقصی این مجموعه نیستند بلکه تلاش کرده‌اند که دانسته‌ها و دستاوردهای خود را در قالب این کتاب به علاقه‌مندان عرضه کنند. دانسته‌هایی که حاصل تلاش علمی فراوان است و ریشه در یافته‌های دیگران دارد. لذا، تکمیل و اصلاح آن در طول زمان با پیشنهادات دلسوزانه و سازنده خوانندگان محترم حاصل خواهد شد. با علاقه وافر آماده شنیدن نظرات و ارشادهای دوستان هستیم.

من ... توفیق و علیه التکلان

محمد حسن زاده - نرگس جهانگیری